

HARBIY XIZMATCHILAR MA`NAVIY - RUHIY TAYYORGARLIGINI KUCHAYTIRISH STRATEGIYALARI

Xurramov Davron Baxtiyorovich

Samarqand davlat pedagogika instituti tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola harbiy xizmatchilarning manaviy va ruhiy tayyorgarligini oshirish strategiyalarini o'rganishga qaratilgan. Maqolada harbiy jamoalarda manaviy-ruhiy holatni shakllantirish omillari, psixologik tayyorgarlik metodlari, liderlik va jamoaviy ruhni mustahkamlash usullari tahlil qilinadi. Shuningdek, strategik yondashuvlar, ilg'or pedagogik texnologiyalar va zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanishning samaradorligi ko'rib chiqilgan hamda psixologik barqarorligini oshirishga yordam beradigan ilmiy asoslangan tavsiyalarni taklif qiladi.

Kalit so'zlar: harbiy xizmatchilar, ma`naviy-ruhiy tayyorgarlik, strategiyalar, psixologik tayyorgarlik, jamoaviy ruh, liderlik, pedagogik texnologiyalar.

Аннотация: Данная статья посвящена изучению стратегий повышения морально-психологической подготовки военнослужащих. В статье анализируются факторы формирования морально-психологического состояния в воинских коллективах, методы психологической подготовки, методы укрепления лидерства и коллективного духа. Также рассматривается эффективность использования стратегических подходов, передовых педагогических технологий и современных информационно-коммуникационных средств, а также предлагаются научно обоснованные рекомендации, способствующие повышению психологической устойчивости.

Ключевые слова: военнослужащие, морально-психологическая подготовка, стратегии, психологическая подготовка, коллективный дух, лидерство, педагогические технологии.

Abstract: This article is aimed at studying strategies for improving the moral and psychological training of military personnel. The article analyzes the factors of forming a moral and psychological state in military collectives, methods of psychological training, methods of strengthening leadership and team spirit. The effectiveness of using strategic approaches, advanced pedagogical technologies, and modern information and communication tools is also considered, and scientifically based recommendations are proposed that contribute to increasing psychological stability.

Keywords: military personnel, spiritual and moral training, strategies, psychological training, team spirit, leadership, pedagogical technologies.

Kirish.

Ma'naviy-ruhiy tayyorgarlik harbiy xizmatchilarning professional faoliyati samaradorligini ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi. Harbiy xizmat sharoitida stress, jismoniy va psixologik yuklamalar, noaniq va xavfli vaziyatlar xizmatchilardan yuqori darajadagi ruhiy barqarorlik va tezkor qaror qabul qilish ko'nikmalarini talab qiladi. Shu bois, ma'naviy-ruhiy tayyorgarlikni tashkil etish va uni oshirish strategiyalari harbiy pedagogika va psixologiya sohasida ustuvor vazifa sifatida qaraladi. Ma'naviy-ruhiy tayyorgarlik kontseptsiyasi nafaqat xizmatchilarning ruhiy barqarorligini oshirish, balki ularning jamoaviy ruhini mustahkamlash, motivatsiyasini kuchaytirish va professional qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan kompleks jarayonni o'z ichiga oladi. Zamonaviy harbiy xizmat sharoitida xizmatchilarning ruhiy tayyorgarligi yuqori bo'lishi ularning jangovar vazifalarni muvaffaqiyatli bajarishi va jamoa bilan samarali ishlashini ta'minlaydi. Harbiy xizmatchilarda ma'naviy-ruhiy tayyorgarlikni oshirish strategiyalarini ishlab chiqishda bir qator omillarni hisobga olish zarur.

Ular orasida individual psixologik xususiyatlar, jamoaviy muhit, motivatsion va ma'naviy omillar, shuningdek, pedagogik va texnologik yondashuvlar alohida ahamiyatga ega. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi - harbiy xizmatchilarning ma'naviy-ruhiy tayyorgarligini oshirish bo'yicha samarali strategiyalarni aniqlash va tahlil qilishdir. Maqsadga erishish uchun maqolada nazariy, metodologik va amaliy jihatlar birgalikda ko'rib chiqiladi. Bugungi kunda harbiy xizmatning murakkab va xavfli sharoitlari xizmatchilardan yuqori darajadagi psixologik barqarorlikni talab qiladi. Shu sababli, harbiy xizmatchilarda ma'naviy-ruhiy tayyorgarlikni tizimli ravishda oshirish, ilg'or pedagogik texnologiyalar va strategik yondashuvlardan foydalanish dolzarb masala hisoblanadi. Tadqiqot natijalari harbiy xizmatchilarning professional tayyorgarligini mustahkamlash, ruhiy salomatligini ta'minlash va jamoaviy ruhni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism.

Ma'naviy-ruhiy tayyorgarlik harbiy xizmatchilarning stressga chidamliligi, tezkor qaror qabul qilish qobiliyati va jamoa bilan samarali ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan kompleks jarayon sifatida qaraladi. Bu jarayon psixologik va ma'naviy komponentlarni o'z ichiga oladi: ruhiy barqarorlik, motivatsiya, o'zini boshqarish, etika va professional mas'uliyat. Harbiy psixologiyada ma'naviy-ruhiy tayyorgarlik individual va jamoaviy omillar orqali shakllantiriladi. Individual omillar - xizmatchining shaxsiy psixologik xususiyatlari, qobiliyat va malakalari, o'zini nazorat qilish qobiliyati; jamoaviy omillar - jamoa ruhini shakllantirish, liderlik va ijtimoiy kommunikatsiya tizimi. Shu nuqtai nazardan, ma'naviy-ruhiy tayyorgarlikni oshirish strategiyalari nafaqat individual, balki jamoaviy yondashuvni ham o'z ichiga olishi kerak.

Psixologik yondashuvlar harbiy xizmatchilarning ruhiy barqarorligini shakllantirishga qaratilgan. Ular quyidagi asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi: 1. Stressni boshqarish va emotsional barqarorlikni rivojlantirish: stressli vaziyatlarda o'zini nazorat qilish texnikalari; psixologik treninglar orqali xavotir va asabiylikni kamaytirish; meditatsiya, relaksatsiya va nafas olish mashqlari. 2. Kognitiv tayyorgarlik: qaror qabul

qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish; vaziyatni tahlil qilish va mantiqiy fikrlashni oshirish. 3. Motivatsion komponent: shaxsiy va professional motivatsiyani mustahkamlash; maqsadlar va vazifalarni aniqlash orqali harbiy xizmatchining o'zini rivojlantirishiga hissa qo'shish.

Pedagogik yondashuvlar harbiy xizmatchilarning tayyorgarlik jarayonida metodik va didaktik jihatlarni ta'minlaydi. Ular quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi: Trening va simulyatsion mashg'ulotlar: harbiy sharoitga yaqinlashtirilgan simulyatsion mashg'ulotlar orqali tajriba orttirish; real hayotiy vaziyatlarni modellashtirish va xizmatchilarga stressli vaziyatlarda tezkor qaror qabul qilishni o'rgatish. Interaktiv pedagogik texnologiyalar: kompyuter va virtual muhitda interaktiv mashg'ulotlar; simulyatsiya dasturlari orqali xavfsiz sharoitda amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish. Jamoaviy yondashuvlar: jamoa ichidagi ijtimoiy kommunikatsiyani mustahkamlash; liderlik ko'nikmalarini shakllantirish va jamoaviy ruhni rivojlantirish.

So'nggi yillarda harbiy psixologiya bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ma'naviy-ruhiy tayyorgarlik strategiyalari xizmatchilarning stressga chidamliligi va samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, pedagogik texnologiyalar va zamonaviy axborot vositalari yordamida mashg'ulotlarni interaktivlashtirish, treninglarni individual ehtiyojlarga moslashtirish va xizmatchilarning ruhiy holatini doimiy monitoring qilish samaradorlikni yanada oshiradi. Endi, harbiy xizmatchilarda ma'naviy-ruhiy tayyorgarlikni shakllantirish omillarini ko'rib chiqamiz. Harbiy xizmatchilarda ma'naviy-ruhiy tayyorgarlikni shakllantirish jarayoni murakkab va ko'p qirrali bo'lib, u bir qator individual va jamoaviy omillarga bog'liq. Ushbu omillar xizmatchining psixologik barqarorligi, professional qobiliyatlari va jamoa bilan samarali ishlash qobiliyatini belgilaydi.

Individual omillar xizmatchining shaxsiy psixologik xususiyatlariga, qobiliyat va malakasiga bog'liq bo'lib, quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi: 1. Psixologik barqarorlik: Harbiy xizmatchining stressli vaziyatlarda o'zini boshqarish, emotsiyalarini nazorat qilish va tezkor qaror qabul qilish qobiliyati ruhiy barqarorlik bilan

belgilanadi. Barqarorlik darajasi yuqori bo'lgan xizmatchilar vaziyatni tahlil qilish va muammolarni samarali hal qilishda muvaffaqiyatli bo'ladi. 2. Motivatsiya va maqsadga yo'naltirilganlik: Individual motivatsiya harbiy xizmatchining o'z faoliyatiga mas'uliyat bilan yondashishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, shaxsiy va professional maqsadlarni aniqlash ruhiy tayyorgarlikni mustahkamlaydi va xizmatchining samaradorligini oshiradi. 3. Shaxsiy qobiliyat va malaka: Xizmatchining harbiy vazifalarni bajarishdagi bilim va ko'nikmalari, mantiqiy fikrlash qobiliyati va qaror qabul qilish tezligi ma'naviy-ruhiy tayyorgarlikning asosiy tarkibiy qismidir.

Jamoaviy omillar harbiy xizmatchilarning ma'naviy-ruhiy tayyorgarligini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi: 1. Jamoaviy ruh va ijtimoiy kommunikatsiya: Jamoa ichidagi o'zaro ishonch, hamkorlik va qo'llab-quvvatlash xizmatchilarning ruhiy barqarorligini oshiradi. Samarali kommunikatsiya tizimi stressli vaziyatlarda tezkor muvofiqlik va qaror qabul qilishga yordam beradi. 2. Liderlik va rahbarlik: Harbiy jamoada liderlik rolini samarali bajarish jamoa a'zolarining ruhiy holatini ta'sir qiladi. Rahbar xizmatchining motivatsiya va maqsadga yo'naltirilganligi jamoaviy ruhni shakllantirishda asosiy omil hisoblanadi. 3. Jamoaviy motivatsiya va rag'batlantirish: Jamoa a'zolarining yutuqlari va muvaffaqiyatlari rag'batlantirilsa, har bir xizmatchi o'z rolini anglaydi va ma'naviy-ruhiy tayyorgarligi oshadi. Shu nuqtai nazardan, jamoaviy rag'batlantirish tizimi samarali strategiyalardan biridir.

Stressga chidamlilik harbiy xizmatchilarning harbiy vazifalarni muvaffaqiyatli bajarishi uchun muhim psixologik komponent hisoblanadi. U quyidagi elementlardan tashkil topadi: Emotsional barqarorlik: Stressli vaziyatlarda hissiyotlarni nazorat qilish; Motivatsion barqarorlik: Maqsadga yo'naltirilganlikni saqlash; Ma'naviy barqarorlik: Harbiy xizmatchining axloqiy qadriyatlar va professional prinsiplariga sodiqligi.

Harbiy xizmatchilarda ma'naviy-ruhiy tayyorgarlik samaradorligi individual va jamoaviy omillarning integratsiyasi bilan belgilanadi. Psixologik tayyorgarlik,

motivatsiya, liderlik ko'nikmalari va jamoaviy ruh birgalikda xizmatchilarning stressga chidamliligini oshiradi va ularning professional faoliyatini samarali qiladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yuqori darajadagi ma'naviy-ruhiy tayyorgarlikka ega xizmatchilar murakkab harbiy sharoitlarda ham stressni boshqarish, jamoa bilan samarali ishlash va murakkab vazifalarni muvaffaqiyatli bajarish qobiliyatiga ega bo'ladi. Harbiy xizmatchilarning ma'naviy-ruhiy tayyorgarligini oshirishda psixologik tayyorgarlik strategiyalari markaziy o'rin tutadi. Ushbu strategiyalar xizmatchilarning stressga chidamliligini oshirish, emotsional barqarorlikni mustahkamlash va qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan.

Bular, trening va mashg'ulotlar, simulyatsion mashg'ulotlar. Psixologik tayyorgarlik strategiyalarida individual yondashuv muhim ahamiyatga ega. Har bir xizmatchining shaxsiy psixologik xususiyatlari, kuchli va zaif tomonlari hisobga olinadi. Shu bilan birga, trening va mashg'ulotlar xizmatchining individual ehtiyojlariga moslashtiriladi, bu esa psixologik tayyorgarlik samaradorligini oshiradi. Psixologik tayyorgarlikni oshirishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ham keng qo'llaniladi. Virtual mashg'ulotlar, interaktiv trening dasturlari va onlayn monitoring tizimlari yordamida xizmatchilarning psixologik holati doimiy nazorat qilinadi va mashg'ulotlar samaradorligi baholanadi.

Jamoaviy ruh va liderlikni rivojlantirish strategiyalari. Harbiy xizmatchilarning ma'naviy-ruhiy tayyorgarligini oshirishda jamoaviy ruh va liderlikning ahamiyati katta. Jamoaviy ruh xizmatchilarning bir-biriga ishonchi, hamkorlik qilish qobiliyati va umumiy maqsadga yo'naltirilganligini ta'minlaydi. Liderlik esa xizmatchilarni rag'batlantirish, motivatsiya berish va murakkab vaziyatlarda samarali boshqarishni amalga oshirishni ta'minlaydi.

Jamoaviy ruhni rivojlantirish strategiyalari - jamoaviy ruhni rivojlantirish harbiy xizmatchilarning o'zaro ishonchi va hamkorlik qobiliyatini oshirishga qaratilgan. Liderlik va jamoaviy ruhni rivojlantirish strategiyalari bir-birini to'ldiradi. Samarali liderlik jamoaviy ruhni mustahkamlash orqali xizmatchilarning ma'naviy-ruhiy tayyorgarligini

oshiradi. Shu bilan birga, jamoa ichidagi hamkorlik va kommunikatsiya tizimi liderlikning samaradorligini kuchaytiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yuqori darajadagi jamoaviy ruh va samarali liderlik xizmatchilarning stressga chidamliligini oshiradi, murakkab vaziyatlarda tezkor va samarali qarorlar qabul qilish qobiliyatini mustahkamlaydi. Ushbu strategiyalarni qo'llash harbiy xizmatchilarning professional tayyorgarligi, ruhiy salomatligi va jamoaviy ruhini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, integratsiyalashgan yondashuv ma'naviy-ruhiy tayyorgarlikning barqarorligini ta'minlaydi va murakkab harbiy vazifalarni muvaffaqiyatli bajarishga imkon beradi.

Xulosa.

Ushbu maqolada harbiy xizmatchilarning ma'naviy-ruhiy tayyorgarligini oshirish strategiyalari tizimli tarzda o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, samarali psixologik tayyorgarlik, jamoaviy ruh va liderlik, shuningdek, zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish xizmatchilarning stressga chidamliligini, emotsional barqarorligini va professional faoliyatini sezilarli darajada oshiradi. Maqolada ishlab chiqilgan amaliy tavsiyalar va strategik yondashuvlar xizmatchilarning individual va jamoaviy tayyorgarligini integratsiyalash, samarali monitoring tizimlarini joriy etish hamda ruhiy salomatlikni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Shu bilan birga, maqola natijalari harbiy jamoalarda ma'naviy-ruhiy barqarorlikni mustahkamlash va xizmatchilarning professional tayyorgarligini oshirish bo'yicha ilmiy asoslangan yo'nalishlarni belgilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Abdurasulov O.A. Harbiy psixologiya va ma'naviyat. - Toshkent: Fan va Texnologiya. 2020.
2. Karimov T.M. Harbiy xizmatchilarda stressni boshqarish metodlari. - Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti. 2019.
3. Islomov R.A. Liderlik va jamoaviy ruhni shakllantirish strategiyalari. - Toshkent: Harbiy Akademiya nashriyoti. 2021.

4. Peterson C., Seligman M. E. P. Character Strengths and Virtues. New York: Oxford University Press. 2004.
5. Smith J. Military Psychology: Strategies for Combat Readiness. London: Routledge. 2018.
6. Shukurov F.B. Harbiy jamoalarda ma'naviy-ruhiy tayyorgarlik. - Toshkent: Harbiy Akademiya nashriyoti. 2022.
7. Johnson R., Brown K. Team Cohesion and Leadership in Military Units. Washington: Military Press. 2016.